

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Internacionalci u Bosni i Amerikanci na Srednjem Istoku

Nicholas N. Jenks

U ranijem ?lanku koji je napisala Kimberley Coles “Ambivalent Builders: Europeanization, the Production of Difference, and Internationals in Bosnia- Herzegovina” Coles objašnjava ulogu međunarodne zajednice u obnovi Bosne i Hercegovine nakon što su brutalni rat i kampanja etni?kog ?iš?enja razorili institucije u državi. Internacionalci, kako ih Coles naziva, uglavnom su evropski “stru?njaci” koji dizajniraju i sprovode ... strategije izgradnje države i oblikovanja društva “(257). Internacionalci u Bosni sastojali su se od stranih radnika, diplomata, vojnog osoblja, službenika sigurnosti, pravnika i birokrata. Dok su ovi profesionalci bili tu da pomognu državi da se oporavi nakon godina razornih borbi, imali su i drugi motiv: evropeizirati Bosnu. Željeli su ne samo obnoviti Bosnu, ve? Bosnu preoblikovati u državu koja više sli?i njihovim mati?nim državama u Evropi (Coles 262).”

Zbunjuju?i dio ovoga je što je Bosna ve? bila dio Evrope; Balkan je geografski dio kontinenta. Me?utim, ono što je u?inilo Bosnu druga?ijom od ostatka Evrope, bila je njena jedinstvena kultura. Prije svega, Bosna je mnogo etni?ki raznovrsnija; ima više glavnih religija (islam, katoli?anstvo i pravoslavlje) i više glavnih etni?kih grupa (Muslimani, Hrvati i Srbi). Kao rezultat toga, Bosna ne dijeli širu evropsku kulturu koja je pretežno krš?anska. Pored toga, Bosna je bila bivša socijalisti?ka republika, što je u suprotnosti s ostalim evropskim kapitalisti?kim demokratijama. Mnogi su međunarodni radnici smatrali da je Bosna podložna etni?kim sukobima jer nije bila dovoljno moderna ili nije dovoljno evropska. Međunarodna zajednica namjeravala je to promijeniti nakon rata i, tokom procesa, demonstrirala je stavove prema Bosancima koji podsje?aju na stare imperijalisti?ke stavove Evrope iz 19. stolje?a. Bosna nije prva zemlja koju je zapadni svijet pokušao promijeniti, a kao što vidimo po nedavnim ameri?kim inicijativama na Bliskom Istoku, ona ne bi bila ni posljednja.

Pogledajmo pobliže internacionalce u poslijeratnoj Bosni i pokušajmo bolje razumjeti njihov imperijalisti?ki na?in razmišljanja. Da budem jasan, ni na koji na?in ne kažem da je Bosna bila evropska kolonija, niti kažem da su se prema Bosancima odnosili podjednako loše kao prema nekadašnji evropskim subjektima; U stvari, mogu tvrditi da su mnoge reforme koje su u BiH pokrenule međunarodne organizacije bile korisne i pomogle stabilizaciji zemlje nakon godina nemira. Važno je razumjeti prevladavaju?e mišljenje o Bosancima u o?ima međunarodne zajednice. Mnogi Evropljani Bosnu su smatrali „evropskim alter-egom“ (Coles 259). Coles širi tu ideju kada uklju?uje ovaj citat međunarodnog radnika koji je na terenu u Bosni rekao: „Pa, oni [Bosanci] nisu baš evropski, zar ne? Imaju potpuno druga?iji stav! “(258). Smatralo se da je Bosna manje sofisticirana i manje moderna mla?a sestra Evrope koja još nije imala “... pravilnu disciplinu ili tehnike samoupravljanja koje su imali uspješni ’Evropljani’(Coles 265).

Internacionalci su vjerovali da je Bosna morala postati više poput Evrope kako bi mogla napredovati; trebala je zamijeniti svoju višestoljetnu kulturu glavnom evropskom kulturom. Ovi internacionalci su smatrali da je njihova misija „civilizacija“ Bosne. Zvu?i li vam to poznato? Ako zvu?i, to je najvjerojatnije zato što su Evropljani imali istu misiju u svojim bivšim kolonijama u Aziji i Africi. Internacionalci su reklamirali evropske organizacije, poput Evropske unije, kao rješenja za sve probleme u Bosni; bilo šta što je protivno evropskim idealima bilo je potrebno reformisati. Me?utim, Bosna je okljevala da usvoji neke od ovih reformi, što je ?esto stvaralo neprijateljstvo izme?u Bosanaca i njihovih me?unarodnih kolega.

Internacionalcima je ?esto nedostajalo op?eg razumijevanja bosanske kulture, i gledali su sa visine na bosanski na?in života. U me?uvremenu, o?ekivali su da ?e se Bosanci pridržavati novih zakona koji se usvajaju, dok su oni sami otvoreno zaobilazili te zakone, zbog ?ega su se mnogi Bosanci osje?ali kao gra?ani drugog reda u svojoj vlastitoj zemlji. U kona?nici, ipak, najzna?ajniji rasplet izme?u dviju strana došao je od strane me?unarodne zajednice koja je pokušavala Bosnu previše i prebrzo promijeniti. Bosna nije bila spremna – niti je htjela – odre?i se vlastite kulture kako bi se uklopila sa ostatkom Evrope. Internacionalci nisu shvatili ovaj koncept, jer su vjerovali da je njihov na?in života optimalan, i da bi bilo koja zemlja željela postati evropska ako bi imla priliku za to.

Ovog vijeka Sjedinjene Države su zauzele sli?an pristup na Bliskom Istoku kao što su Evropljani u Bosni. Otkad je zapo?eo rat u Afganistanu 2001. godine, Sjedinjene Države snažno su se uklju?ile u ratom razorenu regiju, poduzimaju?i intenzivnu kampanju izgradnje nacije. „Pokušaji za izgradnju nacije“, kako piše kolumnista iz National Review-a Dominic Tierney, „uklju?uju održavanje mira, humanitarnu pomo?, borbu protiv terorizma i protiv pobune … sve sa ciljem izgradnje države i stvaranja reda unutar druge zemlje.“ Erich Weede obja?njava, „Bogate zemlje Zapada uopšte i Sjedinjene Države kao jedina preostala supersila posebno su prepune odgovornosti … da izbjegnu propast države tako što ?e graditi naciju svuda u svijetu, posebno u muslimanskom dijelu svijeta ”(6). Ti pokušaji stvaranja nacije od strane Sjedinjenih Država podsje?aju na imperijalisti?ke stavove internacionalaca u Bosni. U stvari, Faisal al Yafai tvrdi da je Amerika “… pokušala da donese novi imperijalizam na Bliski Istok, da uvede novi ameri?ki poredak u složena društva …”. Slanjem svojih trupa da pomognu u promociji i uspostavljuju demokratske vlade, Sjedinjene Države pokušale su amerikanizirati institucije regije. Kao što su internacionalci nastojali uspostaviti proevropsku vladu u Bosni, Sjedinjene Države su radile na uspostavljanju proameri?kih vlada na Bliskom istoku.

Još jedna upr?atljiva sli?nost izme?u internacionalnih državljana u Bosni i Amerikanaca na Bliskom Istoku je neznanje koje stranci imaju o lokalnoj kulturi. Kao što sam ranije objasnio, me?unarodna zajednica nije bila upoznata s obi?ajima bosanskog naroda, pa se ovi profesionalci ?esto nisu puno trudili da nau?e više. Isto se može re?i za mnoge ameri?ke vojниke i birokrate koji vrlo malo znaju o zemljama koje pokušavaju transformirati. Tierney ponavlja ovu tvrdnju, pišu?i: “Mi [Amerikanci] smo ?esto neupu?eni o lokalnim religijama, tradicijama i jezicima i naše prisustvo može pokrenuti otpor ako nas vide kao strane okupatore.” I Tierney je u pravu. Stanovništvo zahva?eno ameri?kom izgradnjom nacije ?esto se protivilo ameri?koj intervenciji. Oni osje?aju da ih Amerikanci – koji pokušavaju eksportovati ameri?ku vladu i kulturu u zemlje kao što su Irak, Avganistan i Libija – ne razumiju. Ovi Amerikanci ameri?ko društvo smatraju mjerilom svijeta, pa se ?esto ?ude kada lokalno stanovništvo odbija njihove politike ili kada su ove politike neuspješno sprovedene. Ljudi sa Bliskog Istoka nemaju interes da njihove zemlje postanu poput Amerike, baš kao što ni Bosanci nisu imali interes da postanu poput Evrope.

Stari stavovi Zapada prisutni u doba imperijalizma nisu u potpunosti izumrli kada su njegove kolonije dobole neovisnost; umjesto toga, ti su stavovi isplivali na površinu pri međunarodnoj zajednici u Bosni i nedavnoj američkoj vanjskoj politici na Bliskom Istoku. Iako Zapad možda osjeća kao da poboljšava ne-zapadnjačke nacije svijeta preuređuju ih po njihovoј slici, te nacije možda ne osjećaju kao da im je potrebno takvo poboljšanje. Mislim da ni međunarodna zajednica ni Amerikanci nisu uspjeli napraviti važnu razliku između pomaganja državi da se oporavi od rata i pretvaranja države u nešto što to ona nije.

?itajući Colesin ?lanak, shvatio sam da iako je Bosna si?ušna zemlja smještena u jugoistočnom kutku Evrope, njena nedavna povijest može mi pomoći da naučim više o svojoj zemlji. Na primjer, prije ?itanja ovog ?lanka, nisam razumio nedostatke stvaranja nacije ili zašto neki ljudi sa Bliskog Istoka ne bi poželjeli dobrodošlicu američkoj intervenciji u njihovim uzburkanim zemljama. Ali kad sam pročitao ovaj rad i postao svjestan kako su se neki Bosanci osjećali u vezi s pokušajima međunarodne zajednice u poslijeratnoj Bosni, stekao sam bolje razumijevanje zašto se neki ljudi sa Bliskog Istoka ne slažu sa pokušajima Amerike u svojim domovinama. Zemlje Bliskog Istoka ne zamijeraju na američkoj podršci; samo žele da se Amerikanci prema njima odnose s poštovanjem i da se suzdržavaju od pokušaja da promijene njihov kulturni identitet. Proučavanje Bosne pružilo mi je novu perspektivu o američkoj vanjskoj politici, onu koju inače možda nikada ne bih razmatrao.

Citirana djela:

?Coles, Kimberley. “Ambivalent Builders: Europeanization, the Production of Difference, and Internationals in Bosnia-Herzegovina.” *The New Bosnian Mosaic: Identities, Memories, and Moral Claims in a Post-War Society*, urednici: Xavier Bougarel, i ostali Ashgate, 2007, str. 255-272

Tierney, Dominic. “For the U.S., There's No Avoiding Nation-Building.” *National Review*, National Review, 14 Juli 2015, <https://www.nationalreview.com/2015/07/nation-building-iraq-middle-east-united-states/>.

Weede, Erich. “Nation-Building in the Middle East: The new Imperialism?” 2008, http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2010/2376/pdf/OC42_Weede.pdf.

Yafai, Faisal Al. “America Already Tried Imperialism in the Middle East – and It Failed.” *The National*, The National, 27 Maj 2015, <https://www.thenational.ae/opinion/america-already-tried-imperialism-in-the-middle-east-and-it-failed-1.115019>.

Translated by Bojana Vuković

Ovaj kratki esej bio je pismeni zadatak u okviru predmeta “Politicki konflikti na Balkanu” kojeg prof. Nermine Mujagić, kojeg je ona kao Fulbrajтов stipendista izvodila u jesenjem semestru 2019. godine, na Univerzitetu Wittenberg, u Springfieldu, u Ohaju.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.

